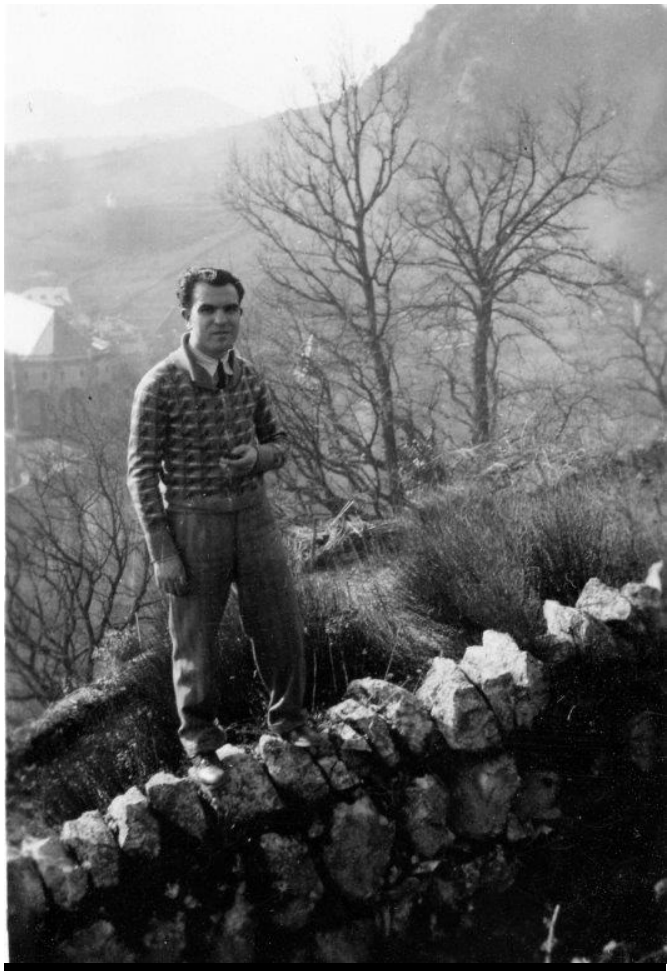
Naix Hipólito Navarro Villaplana, el "tío Guitarra"

01/02/2022

Foto d'estudi d'Hipólito Navarro de xiquet (havia nascut en 1909) i la seua volguda germana Domitila --l'única que va tenir--, una persona intel·ligent, valenta i lluitadora a pesar de la seua sordomudesa de naiximent | Arxiu familiar.

El dia 1 de febrer de 1909 va nàixer en Petrer Hipólito Navarro Villaplana, el "tio Guitarra" (el renom li venia del besavi), fill del sabater petrerí Joaquín Navarro Planelles (1880-1956) i de Domitila Villaplana Reig (1881-1949), la primogènita dels Villaplana locals. **Persona de gran curiositat intel·lectual i lector empedreït** (com demostraven els variats temes del miler de llibres que atresorava en la seua biblioteca), **enamorat del seu poble, interessat en la història** (petrerina, valenciana, de la Corona d'Aragó, espanyola...) **i el folklore, treballador incansable, gran conversador i relator d'anècdotes** (amb un inconfusible sentit de l'humor, carregat de sorna), melòman (a sovint escoltava música clàssica –Wagner, Bach, Beethoven, Mozart...– i li agradaven l'òpera i la sarsuela, a banda d'haver tocat de jove el clarinet i el requint en la banda local La Unión), entre otro.

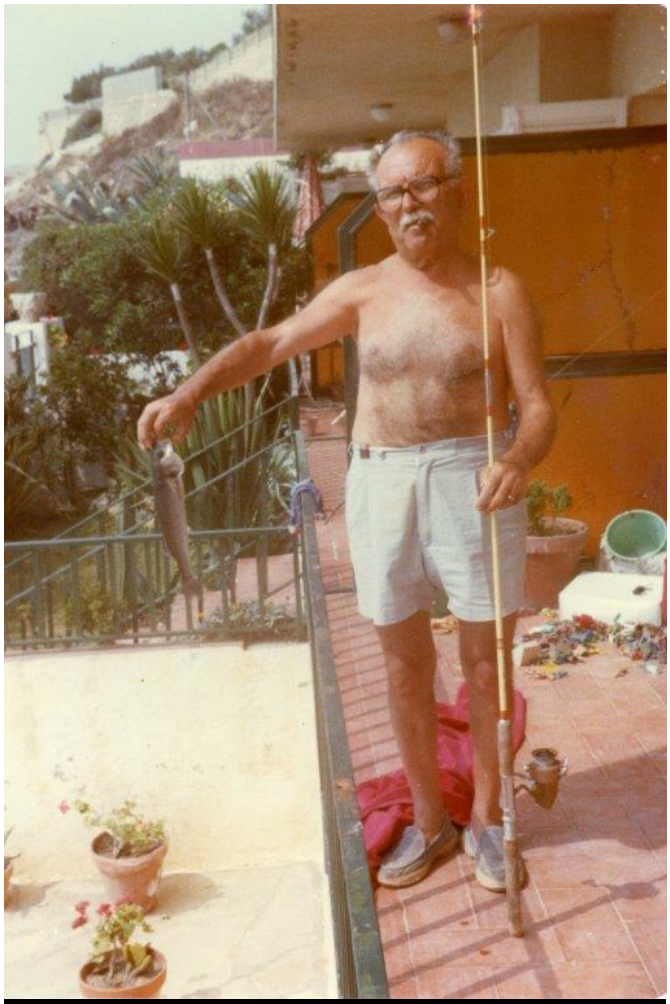
Hipólito Navarro en Foix (Ariège, França) en 1932, on va estudiar durant tot un any acadèmic. Esta va ser una experiència de maduresa personal i intel·lectual que el marcaria per a la resta de la seua vida | Arxiu familiar.

Amb deu anys va entrar a treballar en LUVI, la fàbrica de sabates dels seus tios, però al mateix temps va assistir a l'escola nocturna fins als quinze. Després d'haver estudiat un poc de francés amb un exiliat belga, en 1932 va residir un curs acadèmic sencer en Foix (Ariège, França, en la regió d'Occitània), una experiència que el va marcar per a sempre, ja que el va fer madurar com a persona i com a estudiant: allà es va avear bé la llengua francesa (que cultivaria la resta de la seua vida) i molta literatura espanyola gràcies a un excel·lent professor. **En juliol de 1925, durant les festes del Cristo, havia conegut a Matilde Quiles Pérez, la Carrasca** (12 febrer 1913 - 5 giner 2016), la que seria el gran amor de la seua vida, amb qui va començar a festejar quan ella tenia només dotze anys i mig, amb qui es va casar el 3 de maig de 1934 i amb la qual tindria cinc fills: Hipólito, els bessons Carmen i Enrique, Ximo i Mati. Tornat de França, devers 1934 es convertix en el secretari particular de son tio Ricardo Villaplana (un referent per a ell), u dels dirigents de LUVI.

Probable celebració d'una nit de cap d'any en Maó (Menorca), on Hipólito i la seua família van residir d'abril de 1943 a octubre de 1957. Hipólito, acatxat, i la seua dona, Matilde, al seu costat, rodejats d'amics maonesos. En esta illa Hipólito va viure "els millors anys" de la seua vida | Arxiu familiar.

Quan el 18 de juliol de 1936 es va produir la sublevació militar de Franco contra el legítim Govern de la II República, avisat per un amic que el volien detenir, Hipólito es va amagar temporalment en Navaiol, però el 15 d'agost es va entregar i va ser tancat en la presó d'Alacant. **El 14 d'octubre de 1936 un tribunal especial popular el va condemnar a 12 anys i un dia de reclusió acusat d'haver participat en activitats subversives i donat suport a l'"Alzamiento"** (en este juí als "rebels de Petrer" nou conciutadans seus van ser condemnats a mort i executats). Acabada la guerra i alliberat, després d'haver treballat unes setmanes com a secretari personal de Miguel Primo de Rivera y Sáenz de Heredia (a qui havia conegut en la presó) –germà de José Antonio, fundador de Falange–, en març de 1940 s'establix, amb la seua dona Matilde i el seu primogènit, Hipólito (1935-1997), en el barri de Gràcia de Barcelona, on es farà càrrec d'una tenda de LUVI i on farà bones amistats i disfrutarà de la vida cultural de la capital catalana.

Una imatge d'Hipólito Navarro d'un estiu de començos dels anys 80 en Vilanova i la Geltrú –en l'apartament de la seua filla Carmen i el seu gendre Conrado— posant amb el llobarro que acabava de pescar i el seu característic puro en la boca. L'afició a la pesca amb canya se l'havia aveat en la seua estimada Menorca | Arxiu familiar.

En abril de 1943 s'associa amb Gabino Sintes, empresari menorquí de la sabata, amb qui funda l'empresa Sintes y Navarro. La família Navarro Quiles creix i es consolida en Maó (aquí naixeran Ximo i Mati), on Hipólito Navarro viurà, segons confessió pròpia, els millors anys de la seua vida: s'implica activament en la vida social, cultural i política maonesa: és president de l'Orfeó Maonès i, per nomenament del delegat del Govern, inclús segon tinent d'alcalde de l'Ajuntament, càrrec des del qual s'encarrega de la gestió de portar d'Elx unes palmeres i plantar-les en l'Esplanada de Maó (encara hui en dia visibles). **En l'illa menorquina és on Hipólito s'enamora de la mar i compra un xaletet per a passar els estius en la bellíssima cala Alcaufar, al sud de la ciutat, autèntic paradís de la família on el tio Guitarra s'aveurà una afició que ja no abandonarà mai:** la pesca amb canya, que també practicarà en les seues freqüents i llargues estades en Vilanova i la Geltrú (Catalunya), on viuen la seua filla Carmen, el seu gendre Conrado Brotons i els seus nets. Però, sobretot, Maó és el lloc on el matrimoni format per Hipólito i Matilde, molt apreciat pels autòctons, farà unes amistats fortes i entranyables que duraran tota la vida (va deixar escrit: "Jo trobe molt a faltar / aquelles penyes blavoses, / aquella llum enlluernant, / aquell cel ple de carícies... / i aquella illa encantà").

Flanquejat per la seua dona, Matilde, i la seua filla Carmen, en el Teatre Cervantes de Petrer el 19 de febrer de 1995, en l'homenatge en què se li va concedir el títol de Fill Predilecte de la Vila de Petrer.

En octubre de 1957, **després de quasi quinze anys, s'acaba l'aventura menorquina dels Navarro Quiles, que tornen a Petrer.** Des de la presidència de la Unió de Festejos (1960-1966 i 1970-1981), Hipólito porta a terme la reestructuració i configuració moderna de les festes de Sant Bonifaci, no exempta de crítiques. També va ser el primer president de la UNDEF (Unión Nacional de Entidades Festeras), quan es va crear a finals dels anys 70. El 28 de febrer de 1980 va ser nomenat cronista oficial de la vila de Petrer, càrrec des del qual va intensificar la seua faena d'investigació de temes locals, sobretot relacionats amb la festa (en 1993, en una entrevista que li va fer Pablo Navarro Amat, va dir: «La festa és necessària. Per això jo ha dedicat molt de temps a l'estudi de la festa de moros i cristians»). Igualment, va exercir diversos càrrecs en diferents àmbits de la vida social i cultural local. El 19 de febrer de 1995, ja greument malalt, el tio Guitarra va rebre un emotiu homenatge del seu poble en el Teatre Cervantes, acte en el qual se li va concedir solemnement el títol de Fill Predilecte de la Vila de Petrer. Una anècdota que conten els seus parents demostra fins a quin punt Hipólito Navarro va intentar aferrar-se a la vida fins a l'últim moment: poques setmanes abans de morir, amb un fil de vida, encara va tenir ànims de mostrar al seu net Xavier, i comentar amb ell, uns documents antics que havia trobat en l'arxiu municipal. **Se'n va anar pocs dies abans que començaren les festes de Sant Bonifaci de 1995 i, en la plaça de Baix, tornara a sonar el pasdoble Petrel del mestre Miguel Villar i la seua gent cantara el "¡Petrel, mi gran Petrel, mi frenesí no te puede cantar más!" que va escriure amb tant d'amor.**

Hipólito Navarro i Mari Carmen Rico, que el va succeir en el càrrec de cronista oficial de la vila de Petrer a partir de l'any 1994. La foto està presa en el pati de la casa d'Hipólito en el carrer Leopoldo Pardines de Petrer | Heliodoro Corbí.